

dýrra ferðalaga umboðsmanns gerðarbeiðenda og mikillar vinnu og langs tíma, er hann hefur orðið að fórna málinu, hæfilega ákveðin kr. 5000.00.

Því úrskurðast:

Framangreind umbeðin innsetningargerð á að fara fram á ábyrgð gerðarbeiðenda, stjórnar Kaupfélags Siglfirðinga, kosinnar 21. júní 1945, þeirra Jóhanns Þorvaldssonar o. fl., gegn þeirri tryggingu, er fógeti kann að krefjast. Gerðarþolar, áður kosin stjórn Kaupfélags Siglfirðinga, þeir Ottó Jörgensen o. fl., greiði óskipt gerðarbeiðendum kr. 5000.00 upp í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu úrskurðar þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Föstudaginn 15. febrúar 1946.

Nr. 91/1945 Sigurður Jónasson, Gestur Pálsson og Jónas Ólafsson (Hrl. Guttormur Erlendsson)

gegn

Tollstjóranum í Reykjavík f. h. ríkissjóðs og gagnsök (Hdl. Hermann Jónsson)

og Tollstjórinn í Reykjavík f. h. ríkissjóðs gegn

Ólafi Þorsteinssyni og Sigurborgu Geirmundsdóttur.

Setudómarar próf. Ísleifur Árnason og hrl. Sveinbjörn Jónsson í stað hrd. Árna Tryggvasonar og hrd. Jónatans Hallvarðssonar.

Skattamál.

Dómur hæstaréttar.

Aðaláfrýjendur hafa skotið máli þessu til hæstaréttar með stefnu 27. júlí 1945. Krefjast þeir *aðallega* algerrar sýknu af kröfum gagnáfrýjanda, *til vara*, að þeim verði aðeins dæmt að greiða kr. 2293.76, *en til vara*, að þeim verði einungis gert að greiða kr. 21598.08, og loks til *þrautavara*, að dæmd fjárhæð verði lækkuð í kr. 52127.04.

Þá krefjast þeir, að vextir verði aðeins dæmdir frá stefnu-degi og eigi hærri en 6%. Svo krefjast þeir og þess, að þeim verði dæmdur málskostnaður úr hendi gagnáfrýjanda fyrir báðum dómum, ef aðalkrafa þeirra eða varakrafa yrði til greina tekin, en að málskostnaður verði látinn falla niður fyrir báðum dómum, ef fallizt yrði á síðari varakröfur þeirra.

Gagnáfrýjandi hefur að fengnu áfrýjunarleyfi 14. janúar þ. á. skotið málinu til hæstaréttar með stefnu 15. s. m. Hefur hann stefnt aðaláfrýjendum svo og þeim Ólafi Þorsteinssyni og Sigurborgu Geirmundsdóttur. Krefst hann þess, að greindir aðiljar verði dæmdir til að greiða in solidum eða til vara pro rata kr. 54270.72 ásamt 6% vöxtum frá 11. nóvember til 31. desember 1942 og 12% ársvöxtum frá síðar nefndum degi til greiðsludags. Svo krefst hann og málskostnaðar af sömu aðiljum bæði í héraði og fyrir hæstarétti eftir mati dómsins.

Það hefur komið fram í hæstarétti, að hin stefndu Ólafur Þorsteinsson og Sigurborg Geirmundsdóttir voru stjórnarmenn Tóbaksverzlunar Íslands h/f ásamt aðaláfrýjendum árið 1939, og var því ábyrgð þeirra á stjórnarákvörðunum í félaginu söm og aðaláfrýjenda.

Með skirskotun til raka þeirra, sem fram koma í héraðsdómi, og lagaákvæða þeirra, er þar greinir, þykja stjórnendur Tóbaksverzlunar Íslands h/f eiga að greiða in solidum tekjuskatt þann, sem félaginu bar að ljúka við slit þess. En er skattur var reiknaður, bar að draga frá tekjum samkvæmt g-lið 10. gr. laga nr. 6/1935 útsvar og skatt, er félagið hafði goldið árið 1939. Eru aðiljar sammála um, að skatturinn verði þá kr. 52127.04. Ber að dæma stjórnendurna in solidum til að greiða fjárhæð þessa ásamt 6% ársvöxtum frá 11. nóvember 1942 til 31. desember s. á. og 12% ársvöxtum frá þeim degi til greiðsludags, sbr. 45. gr. laga nr. 6/1935 og 13. gr. laga nr. 20/1942.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður fyrir báðum dómum falli niður.

Dómsorð:

Aðaláfrýjendur, Sigurður Jónasson, Gestur Pálsson og Jónas Ólafsson, og stefndu, Ólafur Þorsteinsson og Sigurborg Geirmundsdóttir, greiði in solidum gagn-áfrýjanda, Tollstjóranum í Reykjavík f. h. rkissjóðs, kr. 52127.04 ásamt 6% ársvöxtum frá 11. nóvember 1942 til 31. desember s. á. og 12% ársvöxtum frá þeim degi til greiðsludags.

Málskostnaður bæði í héraði og fyrir hæstarétti falli niður.

Dóminum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 9. maí 1945.

Mál þetta, sem dómtekið var 4. f. m. og flutt hefur verið skriflega, hefur tollstjórinn í Reykjavík f. h. rikissjóðs höfðað fyrir bæjarþinginu með stefnu, útgefinni 14. júlí 1944, gegn Sigurði forstjóra Jónassyni, Miklubraut 3, Gesti cand. juris Pálssyni, Laugaveg 15, Jónasi verzlunarmanni Ólafssyni, Freyjugötu 49, Ólafi fulltrúa Þorsteinssyni, Auðarstræti 9, og Sigurborgu Geirmundsdóttur, Miklubraut 3, öllum hér í bæ, til greiðslu, *aðallega* in solidum, en *til vara* pro rata, á skatti, að fjárhæð kr. 54270.72, ásamt 6% dráttarvöxtum p. a. frá 11. nóv. 1942 til 31. des. 1942 og 12% p. a. frá þeim tíma til greiðsludags og málskostnaður eftir mati dómsins.

Stefndu krefjast *aðallega* sýknu og málskostnaðar úr hendi stefnanda, en *til vara*, að skattur verði aðeins reiknaður af kr. 77938.46.

Málsatvik eru þau, að þann 12. júlí 1939, gerði forstjóri hlutafélagsins Tóbaksverzlunar Íslands í umboði hluthafa félagsins Sjúkrasamlagi Reykjavíkur tilboð um kaup á öllum hlutabréfum félagsins fyrir kr. 300000.00, en eignir félagsins eru í tilboðinu sagðar vera húseignin Tryggvagata 28 hér í bæ með öllu tilheyrandi. Í tilboðinu er því yfir lýst, að það leiði af kaupum þessum, að Tóbaksverzlun Íslands h/f leysist upp. Sjúkrasamlagið gekk að tilboði þessu, og var félagið síðan leyst upp og strikað út úr hlutafélagaskrá Reykjavíkur samkvæmt tilkynningu félagsstjórnarinnar, sem er dagsett 22. júlí 1939, og með samþykki atvinnu-málaráðuneytisins. Er samþykki þess dagsett 24. júlí s. á., og segir þar, „að þar sem opinber stofnun á hér hlut að máli og telja

má vist, að engir gætu beðið tjón af því, að ekki væri fylgt ákvæðum VI. kafla hlutafélagalaga nr. 77/1921 um félagsslit, þá vill ráðuneytið samþykkja, að h/f Tóbaksverzlun Íslands verði slitið og félagið strikað út af hluthafaskrá.“ Um leið og kaupin fóru fram, gaf forstjóri Tóbaksverzlunar Íslands h/f Sjúkrasamlaginu yfirlýsingu um, að hann ábyrgðist „Sjúkrasamlagi Reykjavíkur greiðslu á öllum kröfum, sem kynni að koma fram á Tóbaksverzlun Íslands h/f eða í sambandi við hana, að frátekinni veðskuld á húsinu.“ Þann 18. maí 1940 ritaði Skattstofa Reykjavíkur stefnda Sigurði bréf, þar sem segir, að skattstofan hafi að svo stöddu ákveðið tekjuskatt hans, án þess að taka tillit til sölu hlutabréfa hans í Tóbaksverzlun Íslands h/f eða úthlutunar úr því félagi. Virðist síðan ekkert gerast í máli þessu, þar til sumarið 1942, þá ritar ríkisskattanefndin stefnda Sigurði sem fyrrverandi forstjóra Tóbaksverzlunar Íslands h/f bréf, sem er dags. 12. júní. Er honum boðið þar að færa fram athugasemdir, áður en falli úrskurður nefndarinnar um tekju- og eignarskatt félagsins fyrir síðasta starfsár þess, þ. e. skattárið 1939. Þann 20. júlí 1942 kvað ríkisskattanefndin upp úrskurð í máli þessu, og segir þar svo: „Félaginu var ekki gert að greiða neinn skatt fyrir skattárið 1939, og hefur ríkisskattanefnd því tekið til úrlausnar spurninguna um skattskyldu þess og sköttun fyrir nefnt ár ... Tóbaksverzlun Íslands h/f keypti Tryggvagötu 28 hinn 30. ágúst 1934 á kr. 259000.00. Hagnaður af umræddri sölu til Sjúkrasamlagsins nemur því kr. 41000.00, og er hann skattskyldur sem tekjur hjá félaginu, með því að það hafði ekki átt húsið full 5 ár. Varasjóður félagsins, sem innifalinn var í hinni úthlutuðu eign þess, nam kr. 138230.77, og ber að telja % hluta þeirrar upphæðar til skattskyldra tekna félagsins. ... Skattskyldar tekjur félagsins skattárið 1939 teljast samkvæmt framangreindu:

1. Söluhagnaður af Tryggvagötu 28	kr. 41000.00
2. % hlutar af kr. 138230.77, sem úthlutað var úr varasjóði	— 82938.46
	Samtals kr. 123938.46
þar frá dragast 5% af innborguðu hlutafé ..	kr. 5000.00
og verða skattskyldar tekjur því	— 118938.46
Ber félaginu að greiða af þeirri upphæð í tekjuskatt kr. 54270.72.“	
Eftir þenna úrskurð ríkisskattanefndarinnar voru síðustu fyrirsvarsmenn Tóbaksverzlunar Íslands h/f, áður en það var leyst upp á árinu 1939, krafðir um skatt þenna, en þar sem skatturinn fékkst ekki greiddur, var til þessa máls stofnað gegn öllum hluthöfum í h/f Tóbaksverzlun Íslands, en það eru stefndu í máli þessu. Átti stefndi Sigurður 96% af hlutafénu, en hin stefndu 1% hvert um sig.	
Stefnandi byggir aðalkröfu sína á því, að framsal hlutabréfa Tóbaksverzlunar Íslands h/f til Sjúkrasamlags Reykjavíkur hafi	

raunverulega eigi verið annað en ákveðið form á afsali á eignum félagsins, þar sem félagið leið á samri stundu undir lok. Og þar sem andvirði þessara eigna félagsins ásamt varasjóði þess hafi verið skipt á milli hluthafanna að réttri tiltölu við hlutafjáreign hvers þeirra um sig, án þess að þess væri gætt að halda eftir nægilegri fjárhæð til lúkningar væntanlegum sköttum félagsins, þá beri hluthafar félagsins solidaríska ábyrgð á greiðslu skattanna.

Stefndu byggja aðalkröfu sína á því í fyrsta lagi, að Tóbaksverzlun Íslands h/f var slitið og hún máð af hlutafélagaskrá Reykjavíkur árið 1939. Félagið hafi því ekki verið til sem juridísk persóna á árinu 1940 og því ekki unnt að gera því að greiða skatt þá né síðar. Leggja þeir áherzlu á það, að þar eð félaginu hafi verið löglega slitið, sbr. framangreint samþykki atvinnumálaráðuneytisins, hafi úthlutun eigna þess til hluthafanna einnig verið lög-mæt og því ekki endurkræf. Benda þeir á, að ákvæði 9. gr. laga nr. 20 frá 1942, er banna félagsslit og úthlutun eigna þess, fyrr en skattar hafa verið greiddir fyrir allan starfstíma þess, gengu ekki í gildi fyrr en 20. maí 1942. Fyrir þann tíma hafi ekki verið neitt slíkt ákvæði í islenzkum lögum og sanni það, að hér hafi verið löglega að farið. Þá halda þeir því og fram, að í islenzkum lögum sé engin heimild til að telja hluthafa ábyrga fyrir greiðslu skatta, sem lagðir eru á hlutafélag, eftir að því var slitið. Loks benda þeir á það, að fjárhæð þeirri, sem krafizt er í máli þessu, var úthlutað til hluthafanna. Í fyrrgreindum úrskurði ríkisskattane-fndar var hluthöfum þessum gert að greiða skatt af þeirri fjárhæð, er þeir fengu við þá úthlutun umfram nafnverð hlutabréfa sinna, og er rekið hér fyrir bæjarþinginu mál á hendur þeim til greiðslu þeirrar skattahækkunar. Telja stefndu það eigi samrýmanlegt að krefjast hvors tveggja, endurgreiðslu fjárhæðarinnar í máli þessu og skatta af sömu fjárhæð í hinu málinu.

Við slit fyrrgreinds hlutafélags og úthlutun eigna þess til stefndu fór jafnframt fram úthlutun úr varasjóði félagsins. Af ákvæðum 6. málsg. 8. gr. laga nr. 6 frá 1935 mátti stefndu vera ljóst, að við það mynduðust félaginu skattskyldar tekjur á árinu 1939. Samkvæmt ákvæðum 2. mgr. 26. gr. laga nr. hlutafélög nr. 77 frá 1921, sbr. 2. og 3. mgr. 41. gr. sömu laga, er óheimilt að greiða hluthöfum, fyrr en trygging er sett fyrir greiðslu á óeindögudum eða ósamþykktum kröfum, en til slíkra krafna þykir samkvæmt eðli málsins bera að telja skattakröfur. Framangreint samþykki atvinnumálaráðuneytisins fær eigi talizt hafa breytt þessu, enda verður eigi af því ráðið, að undanþága samkvæmt 3. mgr. 26. gr. laga nr. 77 frá 1921 sé í því fólgin. Er af þessu ljóst, að rétt var að leggja skatt á framangreint hlutafélag vegna rekstrar þess á árinu 1939, þótt því hafi verið slitið, er skattur var á lagður. Leiðir þessi varnarástæða stefndu því ekki til sýknu, en ekki þykir ástæða til

í þessu máli að taka afstöðu til þess atriðis, er síðast var rakið hér í næstu málsgrein að framan.

Í öðru lagi byggja stefndu aðalkröfu sína á því, að lögum samkvæmt hafi verið of seint að leggja skatt á félagið 20. júlí 1942 vegna rekstrar þess á árinu 1939. Styðja þeir það við ákvæði 13. gr. laga nr. 6 frá 1935 um, að skatt skuli miða við tekjur næsta almanaksárs á undan skattaákvörðun. Nú hafi skattayfirvöldin þegar á árinu 1940 verið kunnar þær ráðstafanir, sem stefndu höfðu gert um eignir félagsins. Félaginu hafi hins vegar verið sleppt af skattskrá með vitund og vilja skattstofunnar án nokkurs fyrirvara af hennar hálfu, enda hafa stefndu mótmælt eindregið staðhæfingum stefnanda í gagnstæða átt. Af þessum rökum telja stefndu það ljóst, að hér hafi ekki verið notuð heimild 49. gr. laga nr. 6 frá 1935, enda ekki skilyrði þess fyrir hendi, heldur hafi ríkisskattanefnd hér beitt eða ætlað að beita heimidinni í síðasta máls;íð, 1. málsgrein, 41. gr. sömu laga. Þá grein telja stefndu hins vegar að skilja beri með hliðsjón af 40. gr. sömu laga, þ. e. ríkisskattanefnd hafi tekið ákvarðanir sínar fyrir nóvemberlok þess árs, er skatt skyldi á leggja, og því í þessu tilviki fyrir nóvemberlok 1940. Heimild 10. gr. laga nr. 20 frá 1942 telja stefndu ekki geta átt við hér þegar vegna gildistöku ákvæða þeirra laga sjálfra, er heimili beitingu þeirra um tekjur skattþegna á árinu 1941, en ekki fyrr. Telja stefndu andstætt tilgangi skattalaga og hagsmunum skattþegna að draga svo lengi, sem hér er gert, ákvarðanir um skattaálgður. m. a. með tilliti til lagabreytinga sem þeirra, er felast í c-lið 4. gr. laga nr. 20 frá 1942, þar sem felld var niður heimild til að draga tekjuskatt eins árs frá skattskyldum tekjum næsta árs á eftir. Kveða þeir ákvæðin í IV. kafla laga nr. 6 frá 1935 um fresti skattayfirvöldum til handa sett til öryggis skattþegnum, og megi ekki bregða út af þeim ákvæðum, eins og hér hafi þó gert verið.

Ákvæði 49. gr. laga nr. 6 frá 1935 um það, að gera skuli skattþegni skatt eftir á, ef í ljós kemur, að hann vantar á skrá, þó eigi lengra aftur í tímann en 3 ár, þykir verða að skilja á þá leið, að heimild þessari megi beita, hverju sem það sætir, að skattþegn vantar á skattskrá. Hefur þessi skilningur og stoð í greinargerð fyrir frumvarpi til laga þessara. Skiptir því eigi máli um þetta, hvort skattstofan átti sök þess, að Tóbaksverzlun Íslands h/f var ekki á skattskrá árið 1940. Tilkynning sú, er ríkisskattanefnd sendi stefnda Sigurði sem fyrrverandi forstjóra greinds félags um þessa fyrirætlun sína, fullnægði ákvæðum þeim, sem niðurlag nefndrar lagagreinar setur, enda ómótmælt, að hún hafi borizt með nægum fyrirvara. Verður samkvæmt þessu að telja skattaálagningu þessa hafa farið fram í tæka tíð lögum samkvæmt, og leiðir þessi varnarástæða stefndu því eigi til sýknu.

Í þriðja lagi styðja stefndu aðalkröfu sína við það, að þar eð

Sjúkrasamslag Reykjavíkur hafi eignast öll hlutabréf í Tóbaksverzlun Íslands h/f árið 1939, beri því að svara til sakar í máli þessu, en ekki hinir fyrri hluthafar.

Af skjölum máls þessa verður ekki annað ráðið en greindu hlutafélagi hafi verið slitið, er Sjúkrasamlagið eignaðist hlutabréfin, og verður þessi sýknuástæða stefndu því eigi til greina tekin þegar af þeirri ástæðu.

Í greinargerð sinni hreyfðu stefndu einni varnarástæðu enn, þ. e. að ríkisskattanevnd hafi a. m. k. að ýmsu leyti beitt ákvæðum laga þeirra, er ekki voru í gildi fyrr en 1942, við skattaálögur þessar. Siðar í rekstri málsins virðast þeir þó hafa fallið frá henni, eða a. m. k. hafa þeir ekki freistað nánari rökstuðnings, og verður þessari ástæðu því heldur ekki sinnt.

Samkvæmt öllu framanrituðu verður aðalkrafa stefndu því ekki tekin til greina.

Varakrafa stefndu byggist á því, að samkvæmt e-lið 7. gr. laga nr. 6 frá 1935 teljist ágóði af sölu fasteignar ekki til skattskyldra tekna, hafi hún verið í eign skattþegns 3 ár, nema þegar ræðir um fasteign, sem keypt hefur verið í því skyni að selja hana aftur með ágóða. Beri því að draga frá skattskyldum tekjum fyrrgreinds hlutafélags kr. 41000.00.

Með 2. gr. laga nr. 131 frá 1935 var e-lið 7. gr. laga nr. 6 frá 1935 breytt á þá leið, að eigi skiptir máli, í hverju skyni fasteign er keypt, og ágóði af sölu hennar telst skattskyldar tekjur, ef skattþegn hefur átt hana skemur en 5 ár. Verður varakrafa stefndu því eigi til greina tekin.

Í frumvörn sinni hreyfðu stefndu því, að engin ákvæði íslenskra laga heimiluðu það, að þeir væri sóttir til ábyrgðar fyrir skattgreiðslur félagsins, og byggðu öðrum þræði sýknukröfur sínar á því.

Nú segir svo í 6. mgr. 26. gr. laga um hlutafélög nr. 77 frá 1921, að stjórnendur hlutafélags ábyrgist einn fyrir alla og allir fyrir einn skuldir félagsins, að því leyti sem því nemur, sem greitt var gagnstætt fyrirmælum 2. og 3. mgr. sömu lagagreinar. Samkvæmt öllu framanrituðu bera stjórnendur Tóbaksverzlunar Íslands h/f því óskipta ábyrgð á greiðslu dómkröfunnar í máli þessu. Hins vegar gilda ekki svo viðtæk ákvæði um aðra hluthafa, sbr. margnefnda lagagrein.

Af því, sem upp er komið í málinu, er ljóst, að þeir stefndu Sigurður, Gestur og Jónas áttu sæti í stjórn félagsins, er greindar ráðstafanir voru gerðar, og ber samkvæmt öllu framanrituðu að taka til greina kröfur stefnanda um, að þeir verði dæmdir til þess að greiða honum einn fyrir alla og allir fyrir einn hina umstefndu fjárhæð, enda hafa engin rökstudd andmæli komið fram gegn fjárhæð kröfunnar út af fyrir sig. Vexti þykir hins vegar ekki heimild

til að dæma þá til að greiða frá fyrri tíma en stefnudegi, en frá þeim degi ber samkvæmt 13. gr. laga nr. 20 frá 1942 að dæma þá til greiðslu 12% dráttarvaxta p. a., enda hefur fjárhæð vaxtanna út af fyrir sig ekki sætt sérstökum ándmælum.

Þá þykir og rétt, að stefndu Sigurður, Gestur og Jónas greiði stefnanda in solidum málskostnað, er þykir hæfilega ákveðinn kr. 2500.00.

Hins vegar þykir, sbr. 26. gr. laga nr. 77 frá 1921, og gegn ándmælum af hálfu hinna stefndu, þeirra Ólafs og Sigurborgar, eigi unnt að dæma um greiðsluskyldu þeirra í þessu máli, og ber því að sýkna þau bæði að svo stöddu, en rétt þykir, að málskostnaður falli niður gagnvart þeim.

Einar Arnalds, settur borgardómari, kvað upp dóm þenna, en uppsaga hans hefur dregiz um venju fram vegna dómaraskipta við embættið og embættisanna, er af því leiddi.

Því dæmist rétt vera:

Stefndu Ólafur Þorsteinsson og Sigurborg Geirmundsdóttir skulu að svo stöddu vera sýkn af kröfum stefnanda, tollstjórans í Reykjavík, í máli þessu, en málskostnaður gagnvart þeim falli niður.

Stefndu Sigurður Jónasson, Gestur Pálsson og Jónas Ólafsson greiði einn fyrir alla og allir fyrir einn stefnanda kr. 54270.72 með 12% dráttarvöxtum p. a. frá 14. júlí 1944 til greiðsludags og kr. 2500.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.